

Duurzaam aankopen, hoe pak ik het aan in mijn gemeente of provincie?

PUBLIEKE KOOPKRACHT: HEFBOOM VOOR DUURZAME PRODUCTIE & CONSUMPTIE

Onze overheden kopen dagelijks allerlei producten en diensten en ze besteden tal van werken uit. In totaal zijn alle overheidsopdrachten in België goed voor ongeveer 20 % van het bruto nationaal product. Het spreekt voor zich dat die koopkracht een belangrijke rol kan spelen om het gehele productieproces duurzamer te maken.

In het Vlaamse plan overheidsopdrachten voor de periode 2016-2020 engageerde de Vlaamse overheid zich ertoe om tegen 2020 100% duurzame aankopen te realiseren en in het Nationaal Actieplan "Ondernemingen en Mensenrechten" (2017), is voorzien dat de overheden

in België het respect voor mensenrechten in overheidsopdrachten willen vergroten en controleren.

SDG12: VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE

In de Duurzame Ontwikkelingsdoelen of SDG's (Sustainable Development Goals) is doelstelling 12 volledig gewijd aan het verzekeren van duurzame consumptie en productiepatronen. Specifiek stelt subdoel 12.7 dat duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderd moeten worden.

Naar aanleiding van de komende gemeente- en provincieraadsverkiezingen, dringen Wereldsolidariteit en ACV er daarom op aan dat ook onze lokale overheden voluit kiezen voor een duurzaam aankoopbeleid. In heel wat gemeenten en provincies zijn hiertoe al stappen gezet, maar sinds de nieuwe wet op de overheidsopdrachten van kracht is, hebben overheden meer mogelijkheden dan ooit om duurzaamheidscriteria op te nemen in de bestekken.

WAT IS DUURZAAM AANKOPEN?

Duurzaam aankopen is aankopen van producten en diensten met de laagste ecologische impact en de meest positieve economische en sociale impact.

Dat betekent dat elk duurzaam aankoopbeleid rekening moet houden met:

- Ecologische impact: CO2-emissies, vervuiling, biodiversiteit, afval voorkomen (materiaalgebruik), energie-efficiëntie, schaarste van natuurlijke hulpbronnen en herbruikbaarheid van afval (recyclage).
- Sociale impact: ILO verklaring van de fundamentele arbeidsrechten (vrijheid van vereniging, geen dwangarbeid, geen kinderarbeid, geen discriminatie op de werkplaats), leefbaar loon, werkuren, arbeidsvoorwaarden (o.a. veiligheid en gezondheid op het werk), oorlog en conflictsituaties, gezondheidsimpact door toxische stoffen (ook voor omliggende gemeenschappen).

HOE OVERTUIG JE AANKOPERS DAT HET MOGELIJK IS OM ZOWEL ECOLOGISCHE ALS SOCIALE DUURZAAMHEIDSDOELSTELLINGEN TE BEREIKEN VIA HET AANKOOPBELEID?

- In veel gevallen kopen overheden slechts af en toe duurzaam aan. Te vaak hangt het af van de bevoegde ambtenaar of politicus. Toch zijn deze politici en ambtenaren belangrijke **medestanders**. Ga samen met hen aan de slag en bepaal samen een strategie om van duurzaam aankopen een zogenaamd 'organisatiebrede' doelstelling te maken, waarbij het zowel een doel als een uitgangspunt wordt bij alle aankopen van de gemeente of provincie.
- Leg de juiste **prioriteiten**. Hoewel (op termijn) alle overheidsaankopen duurzaam moeten worden, weten we dat niet elke aankoop hetzelfde potentieel heeft om duurzame impact te realiseren. Afhankelijk van de productgroep kan een specifieke duurzaamheidsimpact gekregen worden. Bijv. textiel (werk-, sportkledij, linnen, etc.) is een productgroep met een grote hefboom voor meer sociale duurzaamheid in de keten zoals het respect van de internationale arbeidsrechten én leefbare lonen.
- Wijs aankopers op het bestaan van **alternatieven**, en op de positieve effecten die deze alternatieven hebben voor de werknemers die de producten maken en voor het milieu.
- Wijs inkopers op de **veranderde** context. Sinds de eerste Campagnes voor Schone Kleren of Fair Trade is heel wat veranderd. Niet alleen bij de maatschappelijke initiatieven die duurzaam aankopen promoten, maar ook in de **wetgeving**. Een overheid mag sinds kort veel nadrukkelijker duurzaamheidscriteria eisen bij openbare aanbestedingen.

NIEUWE WETGEVING ZORGT VOOR 3 GROTE DOORBRAKEN!

De nieuwe wetgeving (17 juni 2016) op openbare aankopen zorgde voor drie grote doorbraken, waardoor sociale en ecologische criteria beter geïntegreerd kunnen worden in de aankoopprocedure. We kunnen dan ook de vele "verklaringen op eer" van leveranciers achter ons laten. Nu kunnen openbare aankopen meer dan ooit gebruikt worden om bedrijven aan te zetten tot ecologisch én sociaal duurzame productiemethodes.

1. Labels als bewijs

Labels bieden de inkoper een garantie dat een product of dienst voldoet aan bepaalde karakteristieken (bv. voor kwaliteit of milieu). Overheden, die specifieke sociale (of milieu) eisen willen meenemen kunnen een expliciete vermelding maken naar een label of keurmerk als bewijsvoering, zonder dat de gedetailleerde keurmerkeisen moeten worden vermeld. Ze kunnen dit naast de technische specificaties ook in de gunningscriteria of tijdens de uitvoering van de opdracht meenemen. Dit is een sterke versoepeling in vergelijking met de vorige wetgeving.

Maar de labels moeten wel aan 5 voorwaarden voldoen

- De criteria van het label moeten betrekking hebben op het voorwerp van de opdracht
- De criteria moeten elk afzonderlijk objectief verifieerbaar zijn en niet-discriminerend
- Het label dient ontwikkeld te zijn via een open en transparante procedure
- Het label moet toegankelijk zijn voor alle geïnteresseerde partijen
- Het label moet toegekend zijn door een onafhankelijke derde partij

2. Productiewijze als technische eis

De opsomming van de vereiste karakteristieken van goederen, diensten en werken mag vanaf nu ook de ecologische en sociale eisen bevatten die gelinkt zijn met specifieke productieprocessen. De wijze waarop deze producten zijn tot stand gekomen kan deel uitmaken van de beoordeling van de offertes en van de bepalingen die gelden tijdens de uitvoering van de opdracht. Dit slaat enkel op de aangekochte goederen en diensten en dus niet op bijv. een volledige productiesite.

3. Prijs, totale kost en levenscycluskost

Bij aankopen moet niet langer enkel rekening gehouden worden met de prijs van het product, maar kan men ook kiezen voor de beste optie met de meest gunstige totale kost: aanschaffingsprijs vermeerderd met alle kosten tijdens de gebruiksduur zoals energie-, herstelling-, einde levenskosten, etc. Indien tijdens de volledige levenscyclus ook rekening gehouden wordt met de kost van externe milieueffecten zoals co2-emissies of vervuiling spreken we van de levenscycluskost. Ook hiermee kan rekening worden gehouden.

LET OP: NIET ALLE LABELS ZIJN GELIJKWAARDIG!

Labels, certificaten of managementsystemen waarbij enkel de industrie betrokken is en niet de vakbonden en ngo's uit de sector bieden weinig tot geen garanties. Labels waarbij enkel productieplaatsen gecontroleerd worden zijn vaak gebaseerd op momentopnamen en veranderen per definitie niets aan de impact van merken (door bv. heel korte leveringstermijnen of grote druk op de prijzen) op het naleven van de normen. Andere labels controleren niet op alle belangrijke normen. Een leefbaar loon of de maximale werktijden, worden bv. al te vaak vergeten. Of er is geen klachtenmechanisme voorzien voor de betrokkenen.

*Op de website www.cleanekleren.be vindt u een rapport waarin we verschillende bestaande labels en managementsystemen rond milieu en sociale normen vergelijken. Uit deze studie blijkt dat in de kledingsector de **Fair Wear Foundation (FWF)** het best aan al deze vereisten voldoet.*

Aansluiten bij de FWF betekent dat bedrijven een managementsysteem toepassen voor de realisatie van de "code of labour practices" (code voor goede arbeidspraktijken). Dit omvat garanties en controles op de sociale en arbeidsnormen van bij de productieplanning tot en met evaluatie achteraf. Op die manier wordt in de hele productieketen voortdurende verbetering gerealiseerd door meer transparantie, monitoring, bijsturing, vorming en capaciteitsversterking, en een stevig uitgewerkt klachtenmechanisme.

Het is dan ook cruciaal aankopers te sensibiliseren rond de meerwaarde van FWF en waarom wij vanuit het maatschappelijk middenveld enkel FWF als echte garantie voor 'schone' kleren zien. En dus niet het businessinitiatief BSCI. En hen ook te sensibiliseren rond de impact die zij kunnen hebben om de markt te bewegen en het aanbod van echt sociaal duurzame kleding te vergroten door bij hun markprospectie expliciet Belgische bedrijven te vragen of ze aansluiting bij FWF overwegen in de loop van de aanbestedingsuitvoering.

”TOOLBOX SOCIAAL VERANTWOORD KETENBEHEER”

Is dat niet veel te technisch voor vrijwilligers en (kleine) gemeenten? Neen, want je staat er niet alleen voor. Om gemeenten te ondersteunen bij hun duurzaam aankoopbeleid heeft de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) de toolbox sociaal verantwoord ketenbeheer ontwikkeld. Deze toolbox is toegespitst op duurzame criteria voor de aankoop van werkkledij en persoonlijke beschermingsmiddelen.

Hierbij wordt vertrokken van het engagement van de opdrachtnemer om tijdens de volledige looptijd van de opdracht de internationale basisconventies van de ILO te respecteren, een leefbaar loon uit te betalen aan de productiearbeiders én te investeren in continu verbeteren op vlak van sociale voorwaarden in de **hele toeleveringsketen**.

WE VRAGEN AAN ALLE GEMEENTEN EN PROVINCIES OM CONSEQUENT DUURZAAM AAN TE KOPEN DOOR:

- Duurzaamheidscriteria op te nemen in het bestek voor elke overheidsopdracht.
- Daarbij voor de hoogst mogelijke criteria van (sociale en ecologische) duurzaamheid te kiezen.
- Actief gebruik te maken van de VVSG toolbox sociaal verantwoord ketenbeheer.

Meer informatie op www.cleanecleren.be – www.gidsvoorduurzameaankopen.be